

Oprichting *Trouw*

Op 30 januari 1943 kreeg de ondergrondse ARP een spreekbuis in de vorm van het blad *Trouw*. De illegale krant gaf vorm aan het christelijk verzet en kende enkele dramatische ontwikkelingen. Tegen het einde van de oorlog werd vanuit *Trouw* gestreefd naar een samenwerking tussen de ARP en de CHU.

De ARP was op 30 juni 1941 ‘ondergronds’ gegaan toen de Duitse bezetter de politieke partij en liquideerde. Onder leiding van haar onbuigzame Tweede Kamerfractievoorzitter Jan Schouten werd in enkele maanden een omvangrijk illegaal netwerk opgebouwd. Daaruit klonk in de loop van 1942 een steeds luider roep om een ‘eigen’ verzetsblad dat orthodox-protestants Nederland moest aansporen tot ‘principeel’ verzet. Er moest zowel stelling worden genomen tegen de nazificering van Nederland als tegen de in andere illegale kringen gehuldigde opvatting dat na de bevrijding alles anders en beter zou worden. Want welke grond was er voor dit optimisme, gezien het grote aantal mensen dat de huik naar de Duitse wind liet hangen?

Er klonk een steeds luider roep om een verzetsblad dat orthodox-protestants Nederland moest aansporen tot verzet

De oprichtingsdatum van *Trouw* is de dag dat de antirevolutionaire oprichters, onder wie Schouten en de naoorlogse hoofdredacteur Sieuwert Bruins Slot, het ondergrondse blad zijn definitieve naam gaven. Het eerste nummer was toen al verschenen, onder de voorlopige naam *Oranje-*

bode dat werd verspreid door een verzetsgroep rond domineeszoon Wim Speelman die eerder *Vrij Nederland* aan de man had gebracht. Inhoudelijke en organisatorische meningsverschillen met hoofdredacteur Henk van Randwijk hadden eind 1942 tot een breuk geleid.

Na de arrestatie van Schouten in april 1943 werd Bruins Slot de leidende redacteur van *Trouw*. De krant groeide uit tot een van de grootste illegale bladen, niet in het minst door het wijdvertakte verspreidingsapparaat van Speelman en zijn kompanen. Hoewel ook personen uit andere gezindtes aan *Trouw* meewerkten en zelfs hun leven gaven, gold het blad als spreekbuis van de ondergrondse ARP. Zusterpartij CHU kende geen illegale organisatie. Al voor haar opheffing, eind juni 1941, leidde de – van oudsher losser georganiseerde – CHU een kwijnend bestaan, niet in het minst door de arrestatie van partijvoorzitter Hendrik Tilanus in oktober 1940. Een aantal vooraanstaande CHU’ers, voor de oorlog gegroepeerd rond het christelijk-historische dagblad *De Nederlander*, raakte in de greep van de door *Trouw* bestreden vernieuwingsgeest en ging streven naar ‘doorbraak’ van de oude politieke, maatschappelijke en kerkelijke verhoudingen.

In augustus 1944 beleefde *Trouw* het meest dramatische uur uit zijn bestaan. Drieëntwintig opgepakte verspreiders werden gefusilleerd, nadat de leiding van het blad een Duits ultimatum om publicatie van *Trouw* te stoppen van de hand had gewezen. Onderzoek wees later overigens uit dat het lot van de gearresteerden al voor de afwijzing van het ultimatum was bezegeld. In het zicht van de bevrijding nam *Trouw* in zijn kolommen het voortouw tot de oprichting van een Christelijke Volkspartij waarin ARP en CHU moesten opgaan. In een aantal artikelen gaf Bruins Slot de fusiepartij een uitgesproken progressief profiel, de staf brekend over het sociaaleconomische beleid dat in de jaren dertig onder Colijn was gevoerd. De fusiepartij moest gaan werken aan een bijbelse samenleving, met meer aandacht voor de sociaal zwakkeren, een rechtvaardiger inkomensverdeling en ‘werk voor allen’. Het progressieve fusieparool werd door de verspreidersachterban enthousiast onthaald, maar stuitte na de bevrijding op een veto van Schouten. ‘Ik ben niet veranderd’, sprak de uit het concentratiekamp teruggekeerde antirevolutionaire leider.

Peter Bak

1943

Literatuur

Bak, P. (1999). *Een ‘meneer’ van een krant. Trouw en Bruins Slot 1943-1968*. Kampen: Kok.

Harinck, G., Kuiper, R. & Bak, P. (Red.) (2001). *De Antirevolutionaire Partij 1829-1980*. Hilversum: Verloren.

Hooven, M. ten & Jong, R. de. (2008). *Geschiedenis van de Christelijk-Historische Unie 1908-1980*. Amsterdam: Boom.